

SIVISTYSTYÖN VAPAUS JA VASTUU (SVV)

-TUTKIMUSHANKE

Sisältö

1. Vapaan sivistystyön tila ja haasteet.....	2
2. Hankkeen tarkoitus: mikä määrittää vapaata sivistystyötä?.....	3
3. Alustava tutkimusasetelma	5
4. Metodologisia lähtökohtia.....	6
5. Toteutus ja työnjako	7
5.1. Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö (VSY)	8
5.2. Tampereen yliopiston kasvatustieteiden yksikkö (UTA)	10
5.3. Itä-Suomen yliopiston kasvatustieteiden ja psykologian osasto (UEF)	10
5.4. Åbo Akademin Vaasan yksikkö (ÅBO).....	11
5. Aikataulu ja rahoitus	12
Kirjallisuus.....	13
Hankeosapuolten sitoumus	14

1. Vapaan sivistystyön tila ja haasteet

Aikuiskoulutukseen osallistuu vuosittain noin 1,6 miljoonaa ihmistä. Näistä yli miljoonaa löytyy vapaan sivistystyön oppilaitoksien tarjoamista omaehtoisista opinnoista. Kyse on siis varsin monia kansalaisia koskettavasta ilmiöstä huolimatta siitä, että omaehtoisella koulutuksella on marginaalinen asema koulutuspolitiikassa. Vapaan sivistystyön opintoihin osallistumisella voidaan osoittaa olevan merkitystä opiskelumotivaation, hyvinvoinnin, tasa-arvon ja kansalaisyhteiskunnan turvaamisessa (Manninen ja Luukannel 2008). Sekä osallistujilla että oppilaitoksissa työskentelevillä on runsaasti kokemuksellista tietoa toiminnasta ja sen vaikutuksista, mutta vapaan sivistystyön ilmiötä koskevaa tutkimusta tehdään hyvin vähän.

Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa ja järjestöissä tilanne koetaan perustavanlaatuisena puutteena. Tutkimustietoa tarvittaisiin kahdesta syystä, toisaalta toimintaympäristön muutoksista syntyviin kehittämistarpeisiin vastaamiseen, toisaalta tarpeesta puolustaa ja legitimoida toimintaa koulutuspoliittisessa keskustelussa ja kamppailussa julkisista resursseista kansallisella ja paikallisella tasolla. Kolmas syy tutkimustiedon käyttöön on tarve tarkastella kriittisesti omaa työtä ja siihen vaikuttavia tekijöitä. (Heikkinen ja Teräsahde 2011.)

Alalla on 1980 – 90 –luvulta asti yritetty tasapainotella tiukentuvan julkisen rahoituksen ja säätelyn sekä koulutusmarkkinoilla käytävän kilpailun puitteissa ja pitää samalla kiinni perinteeseen kuuluvas- ta vapaatavoitteisuudesta. 2000-luku on tuonut mukanaan koulutuspoliittisia ohjelmia ja muita toimenpiteitä, joilla valtiolta on pyrkinyt ohjaamaan vapaan sivistystyön toimintaa ja osoittamaan sille painopisteitä mm. suuntaviivarahoituksen ja opintoseteliavustusten muodossa. Vapaan sivistystyön kehittämisohjelma (KEHO) 2009 – 2012 sisältää mm. alan lainsäädännön, rahoituksen ja rakenteen uudistuksia.

Väestö ikääntyy, muuttovirrat suuntautuvat maaseudulta keskuksiin, maahanmuuttajaperäinen väestö lisääntyy, kuntien palvelurakennetta kehitetään, tietoteknologia kehittyy ja leviää nopeasti, oppilaitosten henkilöstö kokee sukupolvenvaihdosta. Uudessa hallitusohjelmassa 2011 vapaan sivistystyön tehtäviin kirjataan koulutustarjonnan ulkopuolelle jäävien ryhmien sivistyksellisiin tarpeisiin vastaaminen ja maahanmuuttajien kotoutumisen edistäminen. Monenlaiset toimenpiteet ja kehityskulut vaikuttavat vapaan sivistystyön oppilaitosten toiminnan tavoitteisiin, sisältöihin, muotoihin ja menetelmiin, rakenteisiin ja puitteisiin, identiteettiin sekä henkilöstön osaamistarpeisiin ja hyvinvointiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myös toimeenpannut 2000-luvulla arviointihankkeita, jotka ovat kohdistuneet alan oppilaitosrakenteeseen, palvelukykyyn, vaikuttavuuteen sekä opetushenkilöstön osaamiseen ja työhöihin (Vaherva ym. 2006, Vaherva ym. 2007, Poikela ym. 2009). Arviointien tulokset ovat suunnanneet mm. KEHO:oon kirjattuja tavoitteita ja toimenpiteitä. Kansalaisopistojen oppilaitos- ja ylläpitäjärakenteen arviointi on tekeillä vv. 2011 – 2012 Koulutuksen arviointineuvostossa.

Viime vuosikymmenien vähäinen vapaata sivistystyötä koskeva tutkimus on ollut pirstaleista ja pitkälti yksittäisten opinnäytetöiden varassa. Tutkimuksen järjestelmällisempi kokoaminen ja vahvistaminen ja vapaan sivistystyön teemojen palauttaminen alan tieteelliseen koulutukseen edellyttää sekä yliopistojen keskinäisen että yliopistojen ja vapaan sivistystyön toimijoiden välisen yhteistyön tiivistämistä.

2. Hankkeen tarkoitus: mikä määrittää vapaata sivistystyötä?

Tutkimushankkeen päätarkoituksena on kirkastaa vapaan sivistystyön **toiminta-ajatus, toimintamenetelmät, merkitys** ja **toimijuus** suhteessa sen muuttuvaan **yhteiskunnallis-historialliseen kontekstiin**. Tähän liittyen on tarkoitus myös analysoida hallinnon – ja sen välityksellä politiikan –, tutkimuksen ja vapaan sivistystyön **toimijoiden keskinäissuhteita** ja tuottaa ehdotuksia niiden kehittämiseksi. Hankkeen kolmas tarkoitus on luoda toimintamalleja vapaan sivistystyön **tutkimuksen ja tieteellisen koulutuksen** pitkäjänteiselle harjoittamiselle Suomessa.

Ennen vuotta 1998 vapaalle sivistystyölle ei ollut yhtenäistä, valtion tukeen oikeuttavaa määritelmää. Kansanopistojen, työväen- ja kansalaisopistojen, opintojärjestöjen, kesäyliopistojen ja liikuntaopistojen toiminnan tavoitteet, toimintatavat ja toimijaverkostot olivat kehkeytyneet yli sadan vuoden aikana omalaatuisiksi. Myös organisaatioiden omat opettaja-, rehtori-, ohjaaja- ym. koulutukset vahvistivat toimijoiden itseymmärrystä. ”Vapaa sivistystyö” oli sisäisesti moniaineksinen ja jännitteinen kenttä, jossa yhteisyyttä syntyi lähinnä ulkoisia kilpailijoita – kuten ammatillinen aikuiskoulutus – vastaan ja saavutettujen asemien puolustamiseksi.

Ensimmäinen **valtionhallinnon** ja vapaan sivistystyön **organisaatioiden johdon** välisten neuvottelujen foorumi oli 1946 perustettu kansansivistyslautakunta (vuodesta 1985 Aikuiskoulutusneuvosto, vuodesta 2010 Elinikäisen oppimisen neuvosto). Osa organisaatioista järjestäytyi **keskinäisiä neuvonpitoja** varten Vapaan Sivistystyön Yhteisjärjestöksi vuonna 1969. Vapaan sivistystyön alkuvaiheissa yliopistojen ja eri tieteiden edustajilla oli keskeinen asema vapaan sivistystyön määrittelyssä. **Tieteili-**

jöiden läheiset yhteydet valtionhallintoon ja organisaatioiden johtoon sekä alan työntekijöiden yliopistokoulutus antoi siihen hyvät mahdollisuudet.

Vaikka vapaan sivistystyön sanastossa on aineksia alkua ajoilta saakka, sen sisällöt tuskin ovat säilyneet ennallaan. Laitostuminen ja riippuvuus julkisesta rahoituksesta ovat edistäneet sanaston eklektisyyttä, jonka myönteisesti katsotaan ilmentävän vapaan sivistystyön joustavuutta toimintaympäristön muutoksille. Kun uusia toimijoita tuli mukaan, toiminta laajeni ja asettui osaksi koulutusjärjestelmää, yliopistot ja tutkijat väistyivät vapaan sivistystyön määrittelyistä. Vuoden 1998 laissa valtio ei vain määrittele vapaata sivistystyötä, vaan määrää sen tarkoitukset eri toimintakentillä. Tullakseen tunnistetuksi vapaaksi sivistystyöksi toiminta on järjestettävä ”elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevana koulutuksena”, siinä on ”tavoiteltava ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestävän kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista”. (L 2009.) Lainsäätäjä ja rahoittaja osoittavat vapaan sivistystyön toimijoille myös vastuun tarkoitusten ja tavoitteiden toteutumisesta.

Suomalaisen vapaan sivistystyön toiminta-ajatusta, toimintamenetelmiä ja toimijuutta haastavan yhteiskunnallis-historiallisen kontekstin dominoivaa tulkintaa ilmentää opetus- ja kulttuuriministeriössä hyväksytty vapaan sivistystyön kehittämisohjelma (KEHO 2009–2012). Tällaisiksi todetaan väestörakenteen ja työelämän muutos, taantuma ja esimerkiksi tieto- ja viestintätekniikan kehitys, uudistukset kunta- ja palvelurakenteessa, valtionosuusrahoituksessa ja aluehallinnossa sekä ammattiopistostrategian, ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen ja korkeakoulupolitiikan uudistukset, samoin opitun tunnustamiseen liittyvät uudet käytännöt. Haasteiksi todetaan myös kustannusten nousu, ylläpitäjien talousvaikeudet ja voimavarakilpailu sekä opiskelijakunnan heterogeenisuus. (OPM 2009.) Vapaan sivistystyön oletetaan vastaavan haasteisiin, kun sen rahoitusjärjestelmää, oppilaitosrakennetta, ohjausta, laatua ja vaikuttavuutta kehitetään. Niinpä vapaan sivistystyön toimijoiden itseymmärrystä ja sen mukaisia kehittämissyrkimyksiä ohjaavat valtion rahoitukseen nojaavat opetushenkilöstön osaamisen kehittämisen OSAAVA-ohjelma (2010–2016) sekä toiminnan laadukkuutta palkitseva laadulla kehittämisen LAKE-ohjelma (ks. Poikela ym. 2009). Molemmille asettavat reunaehdot kuntarakenteen ja rahoitusjärjestelmän muutos, josta on seurannut vapaan sivistystyön organisaatioiden liittymiä keskenään ja muiden koulutusorganisaatioiden kanssa. Esillä on ollut myös monien opintojärjestöjen rahoituksen siirtäminen osaksi puolueiden valtionrahoitusta. Samalla kun vapaan sivistystyön ammattilaisten koulutus on jäänyt opettajien yleispedagogisten opintojen varaan, sitä pyritään entistä enemmän muotoilemaan Euroopan Unionin Aikuisten oppimispolitiikan mukaisesti ja Aikuisten oppimisen asiantuntijuuden suuntaan. (Alpine 2009, Key Competences 2010.)

Millaisiksi vapaan sivistystyön toiminta-ajatus, toimintamenetelmät ja toimijuus ovat muuttumassa ja mitä siitä seuraa aikuisuudelle sen yksilöllisissä, kollektiivisissa ja metakollektiivisissa merkityksissä?

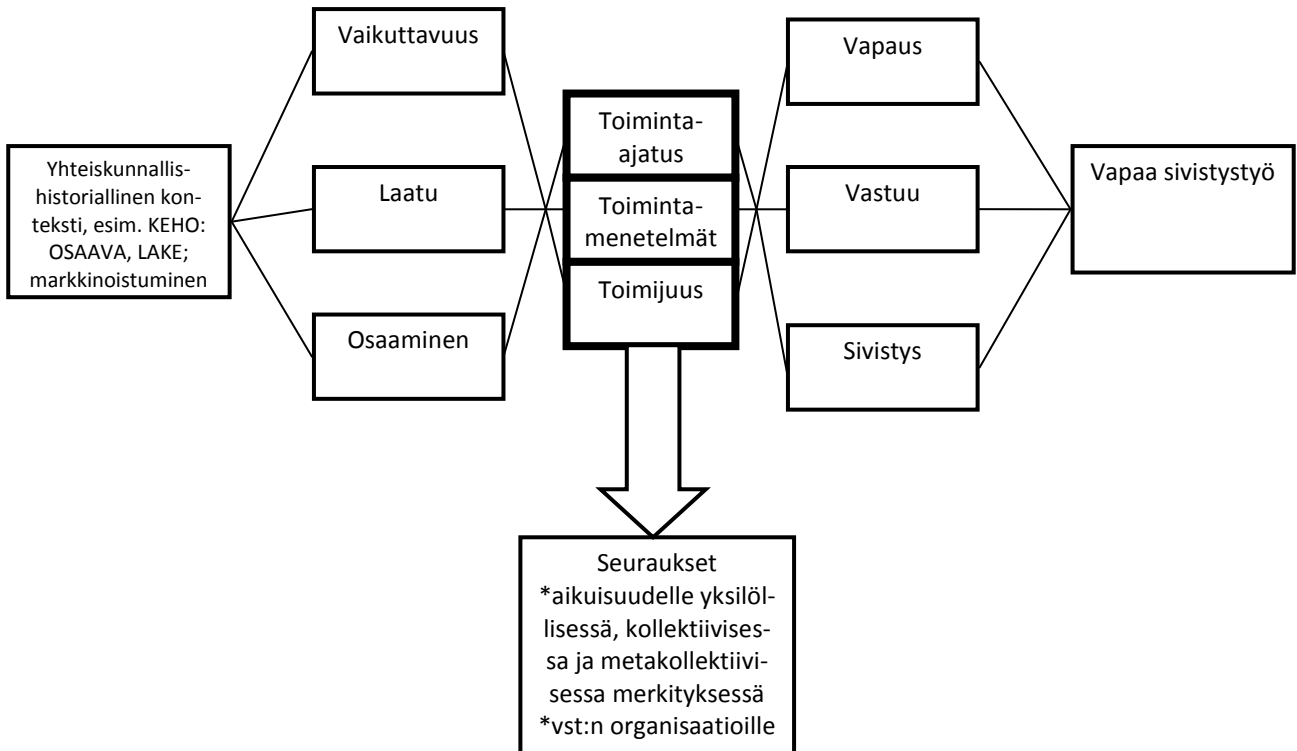
3. Alustava tutkimusasetelma

Sivistystyön Vapaus ja Vastuu-tutkimushanke jatkaa vapaan sivistystyön organisaatioiden ja yliopistotutkijoiden pidempiaikaista sekä vähäisempää hallinnon ja tutkijoiden yhteistyötä. Ryhmä eri yliopistojen tutkijoita on osallistunut VSY:n koordinoiman Vapaan sivistystyön osaaminen ja pätevyys-ohjelman toteutukseen yli kymmenen vuoden ajan. Tutkijat laativat ohjelmaan Kansan Sivistys Liikkeessä -tutkimusohjelmaan, jota on viety pienimuotoisesti eteenpäin. (Heikkinen ym. 2003.) Sen merkittävimpanä tuloksena on Suomalaisen Aikuiskasvatuksen Kentät ja Kerrostumat (SAKKE) tutkimus- ja kirjoitushanke, josta ilmestyy neljä yli 40 tutkijan tuottamaa teosta. Toinen tärkeä tulos on käytännön, politiikan/hallinnon ja tutkimuksen suhteita selvittänyt Aikuiskasvatuksen tutkimuksen rakenteelliset innovaatiot (AITURI)-hanke, jonka perustalta ollaan kehittämässä aikuiskasvatuksen eri kentille suuntautuvia tutkimusverkostoja alueellisella, kasallisella ja kansainvälisellä tasolla. (Heikkinen ym. 2011.) Myös KEHO-ohjelmaan sisältyy aloite ”vapaan sivistystyön monitieteisestä tutkimusohjelmasta, jonka tavoitteena olisi vapaan sivistystyön opiskelua ja kehittämistä koskevan tutkimustoiminnan ja tutkijankoulutuksen vahvistaminen sekä korkeakoulujen ja vapaan sivistystyön toimijoiden yhteistyön ja vuorovaikutuksen aktivoiminen. Tutkimusohjelma tulisi käynnistää vuonna 2010.” (OPM 2009, 102.)

SVV-tutkimuksessa vapaan sivistystyön erityisyys kiteytetään sen toiminta-ajatukseen, toimintamenetelmiin ja toimijuuteen, joissa sivistys, vapaus ja vastuu todellistuvat. Muuttuva yhteiskunnallis-historiallinen konteksti fokusoidaan KEHO-ohjelman toteutuksessa keskeisiin laadun ja vaikuttavuuden (LAKE) ja osaamisen (OSAAVA) määritelmiin ja niitä ehdollistaviin kuntarakenteen ja rahoituksen muutoksiin. Tutkimuskysymyksiä ovat:

1. Miten sivistys, vapaus ja vastuu ilmenevät vapaan sivistystyön toiminta-ajatuksessa, toimintamenetelmissä ja toimijuudessa?
2. Miten laatu, vaikuttavuus ja osaaminen ilmenevät KEHO-ohjelman toteutuksessa: OSAAVA- ja LAKE-ohjelmissä ja niitä ehdollistavissa kuntarakente- ja rahoitusratkaisuisissa.
3. Miten laatu, vaikuttavuus ja osaaminen ilmenevät vapaan sivistystyön toiminta-ajatuksessa, toimintamenetelmissä ja toimijuudessa?

4. Miten sivistyksen, vapauden ja vastuun tulkinnat suhteutuvat laadun, vaikuttavuuden ja osaamisen tulkintoihin vapaan sivistystyön toiminta-ajatuksessa, toimintamenetelmissä ja toimijuudessa?
5. Millaisia seurauksia em. on vapaan sivistystyön organisaatioille ja aikuisuudelle sen yksilöllisessä, kollektiivisessä ja metakollektiivisessä merkityksessä?

Kuva 1. Sivistystyön Vapaus ja Vastuu –tutkimushankkeen alustava tutkimusasetelma.

4. Metodologisia lähtökohtia

SVV-tutkimuksen tarkoitus on konkretisoida tutkimusasetelma ja -kysymykset ja toteuttaa tutkimus vapaan sivistystyön (ja mahdollisuuksien mukaan politiikan ja hallinnon) toimijoiden ja tutkijoiden yhteistyönä kansallisella ja alueellisella tasolla. Tutkimusprosessille on ominaista vahva teorian ja käytännön vuoropuhelu sekä teoretisoivien ja havainnollis-kokemuksellisten painotusten vaihtelu. Tutkimusta voi yhtäältä luonnehtia **yhteistutkimukseksi**, jossa yhdistyvät tutkijoiden ja ns. maallikoiden kyvyt tiedon tuottamisessa ja rakentamisessa. Tutkimuksen haaste on kohtauttaa paikallinen, käytäntöihin uponnut tieto ja teoreettinen tieto ja ottaa niiden erilaisuus ja mahdollinen vastakkaisuus vakavasti. (ks. Vähämäki 2010.) Toisaalta sitä voi pitää **toimintatutkimuksena tai kehittävänä arviointina**, jossa tutkijat yhdessä toimijoiden kanssa purkavat auki ja näkyviin asiakirjoihin, ohjel-

miin, käytänteisiin ja kokemuksiin liittyviä vapaan sivistystyön toiminta-ajatukseen, toimintamenetelmien ja toimijuuden merkityksiä, pohtivat niiden tulkintavaihtoehtoja ja uusien tulkintojen käytännöllisiä merkityksiä. (ks. Heikkinen & Lamminpää 2002, Kemmis & Wilkinson 1998; Manninen & Kauppi 2008.)

Tutkimus on myös monikerroksinen, monimetodinen ja metatutkimuksellinen: tutkimuskysymyksiin haetaan vastausta analysoimalla ja syntetisoimalla yksittäisiä tutkimuksia, jotka kohdentuvat teematisesti, metodisesti ja paikallisesti monin tavoin, esimerkiksi asiakirjojen, verkkoaineistojen ym. analyysin, eri toimijoille tehtyjen kyselyjen ja haastattelujen, havainnoinnin ja keskustelujen avulla.

5. Toteutus ja työnjako

Sivistystyön Vapaus ja Vastuu –tutkimushankkeeseen ovat sitoutuneet Tampereen ja Itä-Suomen yliopistot, Åbo Akademi ja Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö. Vaikka tutkimushanke muotoutuu eri toimijaryhmien odotusten ja tarpeiden perustalta, sen tutkimuksellinen vastuu on yliopistotutkijoilla. Myös muissa yliopistoissa toimivat tutkijat ovat tervetulleita mukaan hankkeeseen.

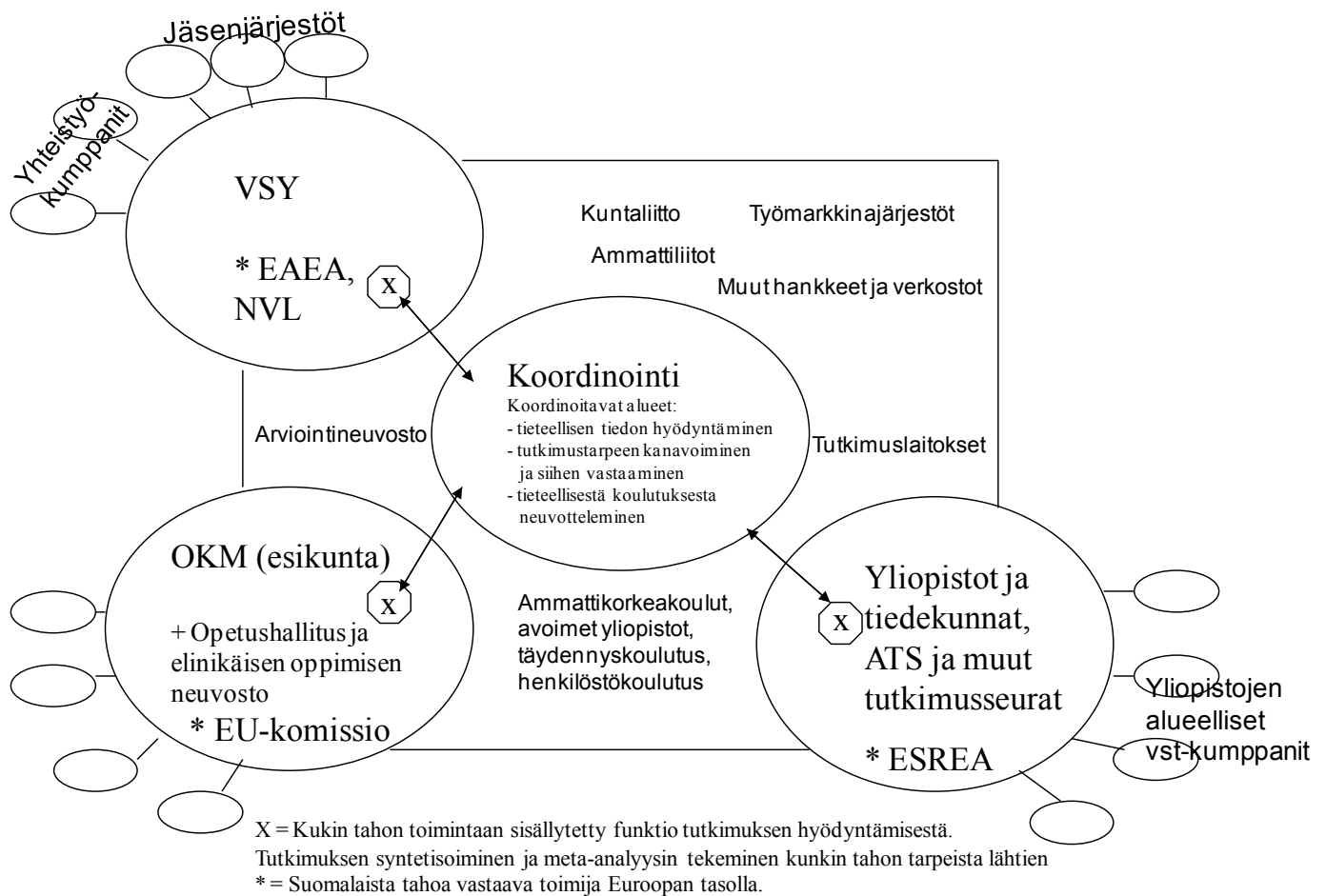
Kansallisella tasolla SVV-hankkeesta ja tutkimuksen syntetisoinnista, meta-analyysistä, raportoinnista ja toimintamallien juurruttamisesta vastaa VSY:n ja tutkijoiden (ja mahdollisesti politiikan/hallinnon) vastuuhenkilöiden muodostama työryhmä. VSY vastaa jäsenjärjestöjensä ja mukana olevien alueellisten toimijoiden osallistamisesta hankkeeseen. Tutkimuksen vastuuhenkilöt ohjaavat tutkijoiden toimintaa ja vastaavat hankkeeseen liittyvästä tutkijankoulutuksesta.

Alueellisella tasolla osallistuvien yliopistojen vastuuhenkilöt ohjaavat hankkeen toteutusta ja kansallisen ja alueellisen tason toiminnan välittäjinä: yhteistyö tutkijoiden ja vapaan sivistystyön toimijoiden kesken, aiheeseen liittyvien opinnäytetyön tekijöiden ja tutkijoiden rekrytointi, ohjaus sekä tulosten syntetisointi ja raportointi.

SVV-hankkeen kansallinen työryhmä vastaa sen niveltämisestä ja keskusteluttamisesta **pohjoismaisten** ja ainakin **eurooppalaisten** vapaan sivistystyön kentän (mahdollisesti politiikan/hallinnon) toimijoiden (NVL, EAEA) sekä tutkimusverkostojen (pohjoismainen tutkijayhteisö, ESREA – esim. History of Adult Education and Training, Active Citizenship, Professionalization of Adult Education) kanssa.

Yhteistyötä rakennetaan AITURI -hankkeessa tehtyä mallia (kuva 2.) soveltaen. SVV-tutkimushankkeessa yhteistyökumppaneina ovat tässä vaiheessa VSY ja kolme yliopistoa.

Kuva 2. Ehdotus aikuiskoulutuksen tutkimuksen yhteistyön rakennemalliksi (Heikkinen ja Teräsahde 2011)

5.1. Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö (VSY)

Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö on vapaan sivistystyön oppilaitosmuotojen keskusjärjestöjen yhteistoimintaelin. Sen jäseniä ovat Kansalaisopistojen liitto, Kansanvalistusseura, OK-opintokeskus, Opintokeskukset, Setlementtiliitto, Suomen Kansanopistoyhdistys, Suomen kesäyliopistot, Svenska Folkskolans Vänner ja Urheiluopistojen yhdistys. Järjestön tehtävänä on turvata ja kehittää alan toimintaa mm. vaikuttamalla koulutuspoliittiseen päätöksentekoon ja edistämällä alan tutkimustoimintaa.

VSY toimii SVV-hankeessa solmukohtana yliopistojen ja vapaan sivistystyön kentän toimijoiden välillä. Se

- organisoii järjestöt yhteistyöhön

- välittää tutkimusaiheita yliopistoille.
  - mobilisoi alueelliset toimijat ja pitää yhteyttä yliopistoihin.
  - ylläpitää pohjoismaisia ja kansainvälisiä yhteyksiä: NVL ja EAEA.
  - järjestää alan tutkijoita, oppilaitosväkeä, politiikantekijöitä ja opetusalan virkamiehiä kokouksia tapaamisia, seminaareja ja konferensseja yhdessä yhteistyöyliopistojen kanssa.
  - tiedottaa alan seminaareista ja konferensseista.
  - levittää tutkimustietoa.
  - ylläpitää vapaan sivistystyön tutkimuksen verkkoalustaa/portaalia
- Yhteyshenkilö, hankekoordinaattori KM Leena Saloheimo

VSY on vuosina 2001 – 2010 tukenut apurahoilla vapaaseen sivistystyöhön kohdistuvia tutkimuksia, joita tehdään eri yliopistoihin. Tuetuista tutkimuksista merkittävä osa kytkeytyy aiheeltaan Sivistystyön vapaus ja vastuu –hankkeen teemoihin. Tekeillä olevia väitöstutkimuksia ovat mm. seuraavat:

- Z.Castrénin kasvatustilfilosofinen ajattelu vapaan sivistystyön tämän päivän visioiden ja toiminta-ajatusten valossa (Castrén-Aaltonen Pia)
- Innovatiivisuuden mahdollisuudet kansalaisopistossa (Eloranta Leena)
- Kansanopisto suomalaisessa yhteiskunnassa 1889-1939 (Halme Anna)
- Kansalaisopisto maaseudun sosiaalisen pääoman kasvattajana (Keto Leea)
- Aikuisten erityisopiskelijoiden kokemat mahdollisuudet kansanopistossa (Kettunen Reetta)
- Kansanopisto kasvun paikkana. Yksilön, alueen, yhteiskunnan ja työelämän näkökulma (Myllymäki Marja)
- Vapaan sivistystyön sektorilla toimivien järjestöjen johtaminen pehmeän strategian kautta (Mäki Matti)
- Eetoksesta jatkuvaan muutokseen? - Kansalaisopistojen rehtoreiden ammatillinen identiteetti (Nest Mauri)
- Kansanopistotoiminnan muutos Bourdieun kenttäteorian valossa (Ojakangas Aki)
- Kansalaisopiston asemointia 2000-luvun Suomessa - diskursiivista ja kontekstuaalista tarkastelua (Pörtlors Juhani)
- Den nya teknologin i utvecklingen av det fria bildningsarbetets arbetssätt (Sarja Jari)
- Kansalaisopiston markkinaperustainen toimintatapa (Valkonen Emilia)
- Vapauden muodot, ulottuvuudet ja aspektit vapaassa sivistystyössä (Varjosalo Päivi)

5.2. Tampereen yliopiston kasvatustieteiden yksikkö (UTA)

- Professori Anja Heikkinen
- Yhteyshenkilö, tohtoriopiskelija KM Sini Teräsahde
- KK/KM Jenni Pätäri
- KK Kaisa Lappalainen
- KM/KT-opiskelijoita ja postdoc-tutkijoita
- alueellisia vapaan sivistystyön toimijoita

Lähestymistavat: kasvatuksen, työn ja politiikan muuttuvat suhteet, historiallistaminen ja kulttuuri-nen kontekstointi, kasvattajuus; yhteistyö mm. ESREA:n History of adult education, Active Citizenship ja Professionalization of Adult Educators-tutkimusverkostojen kanssa

Esimerkkejä olemassaolevista teemoista:

- Suomalaisen aikuiskasvatuksen kentät ja kerrostumat (vastuuhenkilöt Anja Heikkinen, Jukka Tuomisto, Risto Rinne, Arto Jauhiainen, Mauri Nest, Kari Kantasalmi, Eeva Kallio)
- Trans-nationalization of Qualification Frameworks: Educational Implications (Anja Heikkinen ja tutkijaryhmä)
- Aikuiskasvatuksen toimijaverkostot ja yhteistyö (Sini Teräsahde)
- Vapaan sivistystyön organisaatioiden esitykset: historiallistava analyysi (Jenni Pätäri)
- OSAAVA-ohjelman merkitys kansalaisopistoille (Kaisa Lappalainen)
- Eetoksesta jatkuvaan muutokseen: kansalaisopistojen rehtorien ammatillisen identiteetin muutos (Mauri Nest)
- Tunteet vapaan sivistystyön opettajien työssä (Ullastiina Hankala)

5.3 Itä-Suomen yliopiston kasvatustieteiden ja psykologian osasto (UEF)

- Yhteyshenkilö professori Jyri Manninen
- Yliopistotutkija Juha Kauppila
- Tohtoriopiskelija KL Ari Sivenius
- Tohtoriopiskelija KM Emilia Valkonen
- KM/KT-opiskelijoita
- alueellisia vapaan sivistystyön toimijoita

Käynnissä jo olevia teemaan liittyviä hankkeita:

Kasvatustieteiden ja psykologian osaston tutkimusstrategiassa hanke sijoittuu teeman ”Oppimisyhteiskunta, kansalaisuus ja vapaa sivistystyö”. Käynnissä on siihen liittyvät hankkeet:

- Taustatutkimusprojekti sukupolvien vuodenaajat (Juha Kauppila)
- Työura ja toimijuuden tuki: elämäkulun siirtymiä ja sukupolvien ketjuja (Juha Kauppila)
- Pohjoismainen vertailu hyvinvointiyhteiskuntaa säilyttävistä koulutuskäytännöistä (Jyri Manninen)
- Vapaan sivistystyön laajemmat vaikutukset (wider benefits; Jyri Manninen)
- Markkinoistuminen kansalaisopistoissa (Emilia Valkonen)
- Aikuislukio ajassamme: kansanopistolukion mieli ja tehtävä (Ari Sivenius)

5.4 Åbo Akademin Vaasan yksikkö (ÅBO)

- Yhteyshenkilö Professori Petri Salo
- KT Renata Svedlin
- Jatko-opiskelija KM Pia Nordin
- Jatko-opiskelija KL Jari Sarja
- KK Annika Turunen
- alueellisia vapaan sivistystyön toimijoita

Käynnissä jo olevia teemaan liittyviä hankkeita:

- Vapaan sivistystyön merkitys (Petri Salo)
- Johtajuus kansanopistoissa (Renata Svedlin)
- Vapaan sivistystyön arvoperustan, toiminnan ja identiteetin alueellinen murros (Pia Nordin)
- VST:n työ- ja opetusmenetelmien tunnistaminen ja kehittäminen (Jari Sarja)
- Vapaan sivistystyön tehtävä, kohderyhmät ja yhteistyö paikallistasolla (Annika Turunen)

5. Aikataulu ja rahoitus

Tässä vaiheessa SVV-hankkeen aikataulu hahmotellaan loppuvuodeksi 2011 ja vuosille 2012–2014, jolloin hanke arvioidaan ja päätetään sen jatkamisesta.

	Eteneminen	Kansallisia tapahtumia	Kansainvälisiä tapahtumia
6–12 /2011	<ul style="list-style-type: none"> – Yhteistyösopimus VSY:n ja yliopistojen kesken – Tutkimuksen työryhmän järjestäytyminen: hankesuunnitelman täsmentäminen: SVV-portaali – Rahoitushakemukset – VSY:n jäsenjärjestöjen ja alueellisten toimijoiden mobilisointi – Alueellisten tutkijaryhmien kokoaminen – Hanketapaaminen: tutkimusasetelman, metodologian ja tutkimuksen toteutuksen täsmentäminen – Kv-yhteydet 	<ul style="list-style-type: none"> – Vst:n tutkijatapaaminen 6/2011 (Jyväskylä) – Kasvatustieteen päivät 11/2011 (Joensuu) – Vst:n pohjoismainen tutkijatapaaminen 8.-9.12.2011 (Helsinki) – Vst:n tilaisuudet 	<ul style="list-style-type: none"> – Nordic Adult Education Conference, Trondheim 4/2011 – ESREA History ja Citizenship -verkostojen seminaari 6/2011 (Budapest) – ESREA Professionalization of Adult Educators -seminaari 11/2011 (Tallinna)
2012	<ul style="list-style-type: none"> – Alueellinen tutkimusyhteistyö vauhtiin – Relevantin tutkimuksen kansallinen meta-analyysi – Rahoitushakemukset: kansalliset, alueelliset, kansainväliset – Hanketapaaminen: alueellisen tutkimuksen seuranta – Kansainvälisten yhteyksien ja tutkimusasetelmien kehittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> – Vst:n tutkijatapaaminen – Aikuiskasvatuksen tutkijatapaaminen 16.-17.2.2012 (Helsinki) – Vst:n tilaisuudet – Kasvatuksen historian päivät 6/2012 (Joensuu, teemana sivistystyö) 	<ul style="list-style-type: none"> – ESREAn verkostojen seminaarit – ...
2013	<ul style="list-style-type: none"> – Alueellinen tutkimusyhteistyö etenee – Hanketapaaminen: alueellisten tutkimusten koonti ja seuranta – Kansainvälisten yhteyksien ylläpitäminen ja tutkimusyhteistyö 	<ul style="list-style-type: none"> – Vst:n tutkijatapaaminen – Vst:n tilaisuudet – ... 	<ul style="list-style-type: none"> – Nordic Adult Education conference (Reykjavik) – ESREA:n verkostojen seminaarit (+ triennial conference) – ...
2014	<ul style="list-style-type: none"> – Alueellisten tutkimusten koontia ja uusien tutkimusten käynnistämistä – Hanketapaaminen: alueellisten tutkimusten meta-analyysi, kansainvälinen kontekstointi – Löydösten yhteenveto, johtopäätökset ja raportit – Tiedotus ja tulosten levitys – Toimintatapojen ja hankkeen arviointi: juurruttaminen ja tarkistaminen – Toiminta- ja rahoitussuunnitelmat jatkoon 	<ul style="list-style-type: none"> – Vst:n tutkijatapaaminen – Aikuiskasvatuksen tutkijatapaaminen – Vst:n tilaisuudet – ... 	<ul style="list-style-type: none"> – ESREAn verkostojen seminaarit – ...

Kirjallisuus

ALPINE 2009. Adult Learning Professionals in Europe. A study of the current situation, trends and issues. University of Leiden: PLATO. Saatavilla <http://ec.europa.eu/education/more-information/doc/adultprofreport_en.pdf>.

Heikkinen, A. & Lamminpää, E. 2002. Tutkivaa kehittämistä vai kehittävää tutkimusta? Teoksessa Kasvatuksen yhteisöt – uupumusta, häirintää vai yhteisöllistä kasvua? Sinevaara-Niskanen, H. & Rajala, R. Lapin yliopisto. www.ulaplad.fi/ktk.

Heikkinen, A. & Teräsahde, S. 2011. Aikuiskasvatus on tutkimisen ja asiantuntemuksen arvoinen. AITURI-hankkeen loppuraportti. Työryhmä Heikkinen, A., Pitkänen, P., Saloheimo, L., Venho, P. & Teräsahde, S. http://www.protsv.fi/ats/dokumentteja/aituri/AITURI-hankkeen_raportti.pdf

Heikkinen, A. ym. 2003. Kansan sivistys liikkeessä ja tutkimus liikkeeseen -aloite: luonnos vapaan sivistystyön tutkimusohjelmaksi 2003–2008. Yhteistyöryhmä Anja Heikkinen, Jukka Tuomisto, Leena Koski, Kari Kantasalmi, Seppo Niemelä & Leena Saloheimo.

Kemmis, S. & Wilkinson M. 1998. Participatory action research and the study of practice. In B., Atweh, S., Kemmis, S. & P. Weeks. (eds.) Action research in practice: partnerships for social justice in education. London: Routledge.

Key Competences for Adult Learning Professionals 2010. Contribution to the development of a reference framework of key competences for adult learning professionals. Research voor Beleid: Euroopan Komissio. Saatavilla Internetissä <<http://ec.europa.eu/education/more-information/doc/2010/keycomp.pdf>>.

Manninen, J. & Kauppi, A. 2008. Kehittävä arviointi. Teoksessa: Esko Korkeakoski & Heikki Silvennoinen (toim.) Avaimia arviointitoiminnan kehittämiseen. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 31.

Manninen, J. & Luukannel, S. 2008. Omaehtoisen aikuisopiskelun vaikutukset. Vapaan sivistystyön opintojen merkitys ja vaikutukset aikuisten elämässä. Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö.

OPM 2009. Vapaan sivistystyön kehittämisohjelma 2009–2012. Opetusministeriön asettaman valmisteluryhmän loppuraportti. OPM:n työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009: 12. OPM: Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto.

Poikela, E., Granö, M., Keurulainen, H., Kuusipalo, P., Silvennoinen, P., Jokinen, J., Knubb-Manninen, G. & Silvennoinen, H. 2009. Vapaan sivistystyön opetushenkilöstön kelpoisuus, osaaminen ja työolot. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 42.

Salo, P. Kansansivistystyö Suomessa ja muissa Pohjoismaissa. Teoksessa Juha Suoranta, Juha Kauppila, Hilikka Rekola, Petri Salo & Marjatta Vanhalakka-Ruoho (toim.) Aikuiskasvatuksen risteysasemalla. Joensuun yliopisto sarja B. 2. uud. painos. Oppimateriaalia N:o 25.

Vaherva, T., Malinen, A., Moisio, A., Raivola, R., Salo, P., Kantasalmi, K., Kamppi, P. & Silvennoinen, H. 2006. Vapaan sivistystyön oppilaitosrakenne ja palvelukyky. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 16.

Vaherva, T., Malinen, A., Moisio, A., Raivola, R., Salo, P., Kuusipalo, P., Silvennoinen, H., Vaahtera, K. 2007. Vapaan sivistystyön vaikuttavuus ja suuntaviivaopinnot. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 25.

Vähämäki, J. 2010. Tieto ulos instituutioista. Niin & näin 4/2010.

Hankeosapuolten sitoumus

Tässä suunnitelmassa mainitut Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö ry ja Tampereen ja Itä-Suomen yliopistojen sekä Åbo Akademin edustajat sitoutuvat edistämään ja toteuttamaan Sivistystyön Vapaus ja Vastuututkimushanketta vuosina 2011 - 2014. Allekirjoittajina ovat Eeva-Inkeri Sirelius (VSY), Anja Heikkinen (UTA), Jyri Manninen (UEF) ja Petri Salo (ÅBO).